29,235 /A

Med. 14.
34367

D. D.

DISPUTATIO MEDICO-BOTANICA

DE

MANDRAGORA.

QUAM

Cum conſenſu
Ampliſſ: Facult: Medic:
in incluta ad Salam Academia,

Sub

PRÆSIDIO

NOBILISSIMI EXPERIENTISSIMIQUE

Doct: OLAI RUDBECKII.

Med: Prof: Reg: & Ord.

In Audit: Guſt: Maj: d. 17. Maji, Ao. 1702.

Publico examini ſubmittit

Sæ. Ræ. Mtis.

ALUMNUS

ANDREAS HOLTZBOM

UPSAL.

LXIII.

SÆ. RÆ. MTIS.

MAXIMÆ FIDEI VIRO,

PRIMO SENATORI

AC

REGIÆ CANCELLARIÆ

PRÆSIDI SUMMO;

UT ET

INCLUTÆ ACADEMIÆ

UPSALIENSIS

CANCELLARIO,

ILLUSTRISSIMO EXCEL-

LENTISSIMOQUE COMITI

AC DOMINO

BENEDICTO

OXENSTJERNA/

MÆCENATI MAGNO.

Celſiſſime Comes,

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

UT TUÆ CELSITUDINI, COMES ILLUSTRISSIME, *otii mei reddatur ratio, ſuo jure*

poſtulat

poſtulat ſingularis ille favor, quo me amplecti ſemper voluiſti. Poſtulant, inquam, plurima Tua in me collata beneficia, ut aliquod ſaltem pietatis grataque memoriæ exhibeam pignus. Sed audaciæ culpam deprecor, quod Splendidiſſima Palatii TUI *limina ingredi*, TIBIQVE, ILLUSTRISSIME COMES, *tot curis & negotiis quotidie occupato, tenuem hunc rudioris Minervæ fœtum porrigere haud veritus ſum. Accipe itaque CELSISSIME COMES, ſerena fronte*

hoc

hoc quidquid eſt ſpeciminis. Fac, precor, aliquem in hortis TUIS *aut viridariis locum inveniat ea herba; cui quum Martis & artis ſit, quumque virtutis Medicæ radios in Magnatum corpora multos ſpargat,* TUUM, *ut ſpero, non es denegaturus patrocinium; ipſe Floræ amor & delicium, ipſe virentis ſenectæ vigor, & ſuaviſſimum decus. Meum ſemper erit, coram immortali* DEO, *calidas fundere preces, pro ſalute & incolumitate* CELSITUDINIS TUÆ,

ut

ut quos TU *hìc habiturus es, dies, O, utinam longos! omnes ex* TUO TUORUM*que, hoc eſt, omnium voto oriantur & occidant. Ita ex animo precor & precabor*

CELSITUDINIS TUÆ

humillimus cultor

Andreas Holtzbom.

I. N. J.

Theſ: I.

CUm animus nobis ſit, Divina adfulgente gratiâ, pro quantulocunque ingenii noſtri modulo, MANDRAGORÆ, antiquis pariter ac recentioribus notiſſimæ herbæ, naturam indolemque deſcribere; non arbitramur à propoſito alienum fore, ſi fundamenti loco brevem nominis explicationem ſubſternimus. Quod ut ritè fiat, neceſſe eſt inquiramus in vocis hujus natales, quos Græcò ſermoni putant deberi Scriptores, haud ſecus ac ſi Mandragora eſſet τῆς μάνδρας τὸ γέρας, hoc eſt, mandrarum & ſpeluncarum gloria ſive decus, cum ejusmodi locorum ſit amantiſſima hæc noſtra. Verum non ſat cauſæ videmus, cur a Græcis fontibus nomen hoc

 deductum

deductum eant, cum & aliæ ſint herbæ quam plurimæ, quæ cavernis & umbroſis itidem delectantur locis; ut Aſarum, Balſamin. Oxytriphyllon, Ranunc: nemor. hepatic. nobil. &c. Salvo itaq; aliorum judicio, haud ineptum cenſemus, ſi vocabuli hujus derivationem a Gothico **man** & **draga**/ quod eſt virum portare, unde **mandragare**/ viriger, malumus, utpote ſimpliciſſimam & herbæ hujus genio quam maximè convenientem; cum radix hujus imaginem referat hominis crura & femora leviter diſtendentis; unde & Pythagoreis Anthropomorphon audit, & Columellæ Semihomo, dum ita canit:

Quamvis Semihominis veſano gramine fœta
Mandragoræ pariat flores mœſtamq; cicutam.

Nec mirum; quia inveniuntur & Orchidum quædam ſpecies, fucorum, aranearum, muſcarum, papilionum, avium & cercopithecorum formas adeo repræſentantes, ut nulla ferè corporis eorum pars ſit, quam in ejusmodi plantis non ritè effingat benigna mater, natura. Ergo, nomine rem ipſam explicante, huic adquieſcimus originationi, donec potior accedat.

Theſ. II.

Theſ: II.

Ut ordinis ratio habeatur, etiam ſynonyma Mandragoræ uſitatiora obiter recenſere lubet. Circæa igitur nominatur & Circæon a Circe, quæ, uti erat veneficiis addicta, ita hac inter reliquas herbas uſa fertur. Item Dircæa, Antimalum & Thridacias. Aliis Xeranthe, Bombochylon, Antimion vel Antimnion, Minon, Hemionous aut Gonogeonas, Cammoron, malum caninum & terreſtre vocatur. Hebræis דודאים, Dudaim, cujus meminit & Scriptura Sacra, & Rabbi Moſes Nehemanides, qui Leam non Dudaim, h. e. Mandragoris, quas Ruben filius ei attulit, ſed precibus coram DEO ſterilitatem eluſiſſe rectè credit. Averrhoi Lephaa, Jabroh, Serapioni Jabora, Chaldæis Jabruchin, Germanis **Alraun**/ quaſi **Alruna**/ h. e. omnia ſciens, (putant enim magi & veneficiorum ſectatores ſe omnium ferè, etiam eorum, quæ diverſis in regionibus contingunt, ope Mandragoræ, conſcios eſſe) voce etjam hac apud Gothos natâ, cujus affinitatem agnoſcunt **rỹna**/ quod eſt ſentire vim & eventum rerum geſtarum ge-

rendarumve, (unde & ſcipionibus Runicis nomen, quos uſurpabant non ita pridem noſtrates, ut ſcirent euntis anni redeuntisque viciſſitudines, & œconomiæ agriculturæque rationem) & **runa/** quod myſterium arcanumque conſilium eſt. vid. Gloſſar: Ulphila-Gothic: Nobiliſſ: Stiernhielm. Hinc etjam apud Jornandem de rebus Geticis c. 24 appellantur mulieres magicam artem ſectantes Al-runnæ. Et **Runſtab** Alemannis occulti characteres ſunt, ut pariter nos docet Franciſcus Junius in Gothico Gloſſar. Belgis, officinis & Italis Mandragora, Gallis Mandragore, ou main de gloir, Anglis Mandrake, Hiſpanis Mandracula, Hungaris Natragulya. &c.

Theſ: III.

Cognita jam quodammodo Mandragoræ noſtræ appellatione, ad rem ipſam accedamus, tanquam corticibus fractis nucleum tacturi. Hic in primo quaſi limine ſe nobis conſpiciendam offert quadruplex hujus herbæ ſpecies, quæ etiam hac potiſſimum ſerie a nobis enumeranda veniet: 1. Mandragora fr. rot. major. C. B. P. Mandragora mas, Trag. Fuchſ. Math. Do-

don: Gall.

don: Gall. Lac. Cord: in Dioſc. Ad. Lob, Lugd. Cam. maſculus Turn. Mandragora Ang. Mandragoras, Geſ: hor. Cæſ. Mandragora mas vulgatior, Park. Mandragoras albus ſ. maſculus, Cord: hiſt. Mandragora mas vel alba, Cam. II. Mandragora mas altera, Park. III. Mandragora fl. ſubcœruleo purpuraſcente, C. B. P. Mandragora fem. Cluſ: Hiſp. & hiſt. Caſt. Eyſt. Mandragora Lon. altera Cæſ. Mandragora fr. rot: minore, Moriſ. IV. Mādragora fr. pyri, C. B. P. Mandragoras fem. Trag. Math. Cord: in Dioſc. Lac. Ad. Lob. Dod: Lugd. Cæſ. Cam. Mandragoras niger ſ. fem. Cord: hiſt. Cam. De his plura in ſequentibus, ubi ſuam cuique hiſtoriam dabimus, ſed brevem.

Theſ: IV.

Natale ſolum, quod placet Mandragoris, diverſum eſt. Aliud enim mas agnoſcit, utpote Candiam & Cyclades; creſcit tamen & aliis in regionibus ſylveſtribus Italiæ, Hiſpaniæ, Galliæ & Angliæ, verum proventu non æquè facili: &, quod mireris, in patria hac noſtra, licet frigidioris cœli valde impatiens ſit, ſed non niſi ſemine

mine nata, & in hortis diligenter educata. Aliud fœmina, Hiſpaniæ montes puta freto Gaditano adjectos. Hanc autem, licet ipſi plurimum abblandita ſit Flora Batava, neutiquam exorare valuit, ut floribus ſuis corollas ejus exornaret; nuper tamen diligentia quorundam factum eſt, ut non ſolum hæc, ſed etiam reliquæ ejus ſpecies ſolerti cultorum curæ ceſſerint; quod etjam Abrahamus Munting in libro ſuo, qui Aardgewaſſen inſcribitur, innuere videtur, dum ita loquitur: *Zy konnen de koude vry wel verdragen, als men ze in November dik genoeg overdekt met ſtro, Turfmul.*&c. Antequam hinc digredimur, diſſenſum quendam inter Cluſium & Mathiolum notabimus; quorum ille Mandragoram feminam ad paludes Beticæ regionis; hic verò in Gargano Apuliæ monte provenire aſſerit. Forſan rectius; ad radices Gargani montis, ubi ſæpè madet humus; niſi intellexerit paludes, quas habent non raro ſumma montium faſtigia, & frequentes conſpicere licet in Norvegiæ Laponiæque Alpibus, ubi tam ſpatioſæ ſunt, ut naviculis ſæpè heic vehantur incolæ piſces capturi.

Theſ: V.

Sed poſtulat dignitas maris, ut ejus deſcriptio feminæ præmittatur: Radix eſt igitur craſſa, longa, in binos quaſi clunes aut femora deſinens fibrisque capillata. Color ei externus ex pallido ferrugineus, internus verò totus albicat. Ex hac, menſe Januario, apud viciniores Solis accolas, numeroſa prodeunt folia, Betæ aut Peti quodammodo ſimilia, ſed integrum ferè cubitum longa, & pedem lata, rugoſa nonnihil & tamen lævia; ſvavi inſuper virore tincta aliquid ingrati naribus ſpirant. E medio horum, humi procumbentium, ſinu creberrimi ſurgunt petioli duarum unciarum, etjam palmam interdum longitudine æquantes, quorum faſtigio calyces inſident virides, pentagoni, ex IV conflati foliolis, vix hirſutis, & pariter aliquid tætri redolentes. Calyces autem ſingulos ſinguli ornant flores unciales, ex candido in viridem ferè vergētes, etjam modicè hirſuti, Cucurbitarum aut Cucumerum floribus, ſi formam ſpectamus, non adeo abſimiles, ex quinis conſtantes petalis ſ. potius laciniis, longioribus & mucronatis, quibus

Aprili

Aprili menſe ſuperbiunt. Succedit tandem fructus, qui Julio maturus & planè rotundus, Meſpilum minorem magnitudine haud ſuperat, ſucci plenus, ex luteo ſplendide vireſcens, & odore haud ingrato ſe commendans. Huic ſemina inſunt Phaſeoli effigiem reddentia, colore cæſia aut pallidè lutea. Eſt & alius mas, cujus folia ex cinereo virentia eſſe teſtatur Parkinſon; ſed de floribus nihil. Viguit in horto D. Woton, Cantauriæ.

Theſ: VI.

Mandragoræ feminæ folia ſunt minora, rugoſiora, atra magis, & pariter odoris parum grati. Jacent & hæc humi, ſed petiolos emittunt longiores, una cum calycibus, eodem ferè modo formatis ac ſunt maris, quorum e rictu ſe conſpiciendos dant flores ex cæruleo purpurei, a Melopeponum floribus haud multum formâ abludentes. Hos proximè ſequuntur Baccæ rotundæ, quæ teneræ vireſcunt, maturiores verò factæ ex luteo palleſcũt, & Halicacabi fructum mole ſua ter excedunt, odoris ſuccique non minus jucundi quam maris. Intra pulpam ſemina deliteſcunt;

teſcunt, plana, minora, & aliquanto nigriora. Nititur & hæc radice ſatis longa, ſed minore, aliquando bifida aut trifida, fibrisque donata, coloris verò intus albi, extus fuſci aut atri. Hæc eſt, quam ſupra Gades, & aliis in locis humidis Beticæ regionis, Februario florentem, & paulò poſt matureſcentem animadvertit Cluſius Atrebas.

Theſ: VII.

Hanc delineationem quam optime cō-venire cum Dioſcoridis verbis, ſatis teſtatur libri 4. caput 76. ubi & illud notandum, quod jure nobis ſuſpectum videtur, quicquid de tertia Mandragora ſcriptum reliquit; propter rationes, quas adducit haud ſpernendas doctiſſ. J. Bodæus a Stapel. Quarum prima hæc eſt: quod in vetuſtis codicibus deſcriptio hujus Mandragoræ non appareat. Altera: quod ejus non meminerint Oribaſius & Plinius. Tertia: quod alterum genus μώριον vocari tradat, quo nomine venit ipſi tertia quam delineat. Adſerit & ipſe Dioſcorides ſe non vidiſſe tertiam; quod vel hinc deprehendere licet: *ἱστοροῦσι δὲ καὶ ἑτέραν*, *tradunt*

& aliam eſſe Mandragoram. Præterea e[illegible]
jam non niſi unicum Solani furentis genu[illegible]
ſiſtit nobis Dioſcorides. At, quæ ſequun[illegible]
tur, verba ejus ſatis ſuperque innuunt, au[illegible]
erroris aliquid in lectionem irrepſiſſe, au[illegible]
Dioſcoridem more Pliniano diverſarum
plantarum hiſtorias confudiſſe. Quam
malè autem & imprudenter Plinius com[illegible]
miſcuerit utriusque, Dioſcoridis ſcilicet &
Theophraſti, Mandragoram, cuilibet pa[illegible]
tere arbitramur, legenti caput 13. libri 25[illegible]
niſi fortè & hujus loci ſcripturam tempo[illegible]
ris, omnia exedentis, injuria corruptam
dixeris. Datur & femina alius generis[illegible]
cui radix æquè magna, ſed atra magis ex[illegible]
tra corticem, folia itidem nigriora, angu[illegible]
ſtiora, & minora. Poma quoque minori[illegible]
molis, pariter odorata, pallidiora tamen
Sorbi imaginem referunt. Cum hac etjam
congruere videtur, quod Dioſcorides d[illegible]
Thridacia; nam & nigra eſt, & poma ha[illegible]
bet Sorbis ſimilia, pallidèque lutea. Qu[illegible]
ratione autem dicat ſemina pyrorum eſſ[illegible]
ſimilia, non intelligimus, niſi nobis alite[illegible]
vertere liceat hæc ejus verba: ἐν οἷς καὶ καρ[illegible]
πὸς ὥσπερ ἀπίου. h. e. in illis & fructus tam
quam pyrorum.

Theſ: VIII.

Non pigebit etjam hac occaſione breviter indicaſſe verba Theophraſti, quæ habentur in hiſtoria ejus plantarum, libro ſexto: *ῥίζαν δ᾽ ἔχει βαθεῖαν, ἐστὶ δὲ μονόῤῥιζον· ὁ μὲν οὖν νάρτηξ τοιοῦτος. τῶν δ᾽ ἄλλων τὰ μὲν ὁμοιότερον τούτῳ τὸν καυλὸν ἔχει· καθάπερ ὁ μανδραγόρας καὶ τὸ κώνειον.* &c. h. e. *radice alte deſcendit, eademque ſingulari innititur. Talis ferula eſt. Ex reliquis autem quædam huic proximiora caule conſtant: ceu Mandragora, cicuta*, &c. Ex his ſatis conſtat Theophraſtum hic longè aliam intellexiſſe plantam, quod etjam apertè fatetur Jul: Cæſar Scaliger, in doctiſſimis ſuis ad eum locum animadverſionibus ita diſſerens: *Nullum Mandragoræ caulem vidi Ferulaceis ſimilem, ſed cauliculos breves, tenues, molles. Quem referrem ad Cyclaminum, ad Aſarum, ad Chelidonium minus: cum Aſphodelo nullo modo compararem: multo minus cum Ferula auderem.* Ferula enim, præterquam quod ad latera ramulos ſpargit, tantæ etiam firmitatis & molis eſt, ut non ſolum ſenum & ebriorum regat greſſus, Baccho propterea & Sileno dicata; ſed & ſceptrum audiat pædagogorum Martial Poëtarum lepidiſſimo:

Ferulaſque triſtes ſceptra pædagogorum

Præter hæc etjam dicit Theophraſtum Mandragoram gerere fructum acino uvæ ſimilem, uti oſtendunt, quæ ſequuntur: Ἴδιος δὲ ὁ καρπὸς τοῦ μανδραγόρου, τῷ μέλας δὲ, καὶ ῥαγώδης, καὶ οἰνώδης εἶναι τῷ χυμῷ. h. e. *fructus Mandragoræ peculiaris, qui niger & acino uvæ ſimilis, & vinoſo ſucco.* Cum tamē noſter Mandragoras poma ferat crocea vel lutea, quæ acinos uvarum magnitudine ſuperant. De fuga radicis in terram præ metu frigoris intenſioris, quod graviter aſſeverant nonnulli, non multum diſſerimus, cum nobis hoc ipſum incredibile videatur, & contra naturam frigoris, quod potius bulbos, aliaſque radices e terra excludit, ut transeuntium oculis pateant.

Theſ. IX.

Vires, quibus Mandragoras omnes pollere tradunt Botanographi, præcipuas obiter in conſpectum dabimus. Sunt itaque Mandragoræ omnes, ſecundum Galenum ex tertio, uti loquitur, ordine refrigerantium. Nos autem arbitramur illas non eſſe frigidas, cum & ſiccæ ſint, & saporis

quodam-

quodammodo amari; nec tamen propterea ventriculo gratæ aut amicæ, cum nimis ſint violentæ, ſi quis circa uſum earum committeretur error, & amarities non quælibet, cenſente ita eodem Galeno, l. 6. Simpl: 22. Sed, quæ ad abſinthii & aloes ſaporem quam proximè accedat, ventri commoda ſit. Cautè ergo in uſum veniant, ita nos docente Dioſcoride, qui folia, radices, cortices, & quidquid eſt Mandragoræ in medicamentorum numerum recipere haut eſt veritus. Præter hæc etjam ſtuporem vel narcoſin membris inferunt vehementem, adeo ut cogantur nonnulli, tanquam furentibus frenum injecturi, tradere eas Vulcano coquendas vexandasque una cum vino, quod ratione aceti & ſpirituum, quibus gaudet ſvaviſſimis, non æquè valet ac ignis, qui acidum illud volatile, præcipuam narcoticorum vim, diſſipat, donec ferè miteſcant, & una pars vini per vapores evanuerit; quod ſupereſt aſſervatur, &, dum res ita poſtulat, exhibetur contra dolores & vigilias; maximè autem antequam amputandum eſt membrum aliquod, aut ad-

urendum

urendum, ut ſtupeſcat æger, ſenſuque careat, tanquam ſomno captus. Quod de tertia quoque Mandragora aſſerere videtur Dioſcorides, dum ait: *eſſe, qui affirment illam drachmæ unius pondere devoratam rationis uſum intercipere, adeo ut in ſomnum prolabatur homo, eodem ferè, quo comederit, ſtatu, per 3 aut 4, poſtquam data eſt, horas, ſenſus impos.* Verum hæc medendi ratio apud hodiernos medicos in desvetudinem ferè abiit, ad priſtinum fortè decus & ſplendorem aliquando reditura; adeo ut idem de hoc ipſo ſtatuere liceat, quod Horatius olim de vocabulis:

Multa renaſcentur, quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc ſunt in bonore.

Theſ: X.

Ex hac virtute illarum carotica, quæ radicibus maxima ineſſe creditur, Mandragoram bibiſſe ſcitè dicuntur, & uſu Mandragoræ dormiviſſe, non ſub Mandragora, (quod Eraſmo placet in adagiis, & alii cuidam displicet; nobis autem, ut diſſidentes conciliemus, ſuſpicio eſt, Eraſmum hîc Theophraſti Mandragoram intellexiſſe, & ſic dictum ejus ſibi conſtare) qui negligenter

gligenter ſua curant; uti nos paſſim docent Scriptores, in quibus nominaſſe ſufficit Lucianum, qui inter magnificas Demoſthenis laudes, ait Athenienſes, haud ſecus ac ſi multum guſtaſſent Mandragoræ, ab eo quam ſæpiſſimè excitatos fuiſſe. Unde & digna eſt habita hæc noſtra, quæ Marti aliquando in ſubſidium venerit; quia ex hiſtoriis notum eſt, Hannibalem hujus ope & auxilio rem optimè, contra rebelles Afros, geſſiſſe. vid. Frontin. & Polyæn. Verum hîc quærat aliquis: an Mandragora juxta vitem creſcens poſſit, ut vult Plutarchus, communicare cum illa aliquid hypnotici, adeo ut hujus vini amantes in ſomnum magis propendeant? Ad hanc quæſtionem reſpondere videtur Cl. Thom: Barthol: Diſſert: 1. de Med: Dan. d. p. 26. dum huic opinioni favens ita loquitur: *Crambe, in hortis rapo juncta, præſtantius fit remedium.* Nos autem, pace tanti viri, ſuſpicamur talem vim ne vix quidem transfundi vel derivari in alius naturæ plantam, cum non ſemel experti ſimus, herbas diverſi generis, cum peto aut aſaro naſcentes creſcentesque, nihil ab eis emetici accepiſſe.

Th. XI.

Theſ: XI.

Radices ebur emolliunt coctæ cum illo, & ad quamlibet formam induendam aptum reddunt, beneficio forſan ſubtiliſſimarum particularum, quæ, una cum aqua ferventi, facilè ſe poris ejus ingerere poſſunt, & maſſam hanc laxiorem rarioremque reddere. Nam quemadmodum non omnia facilè ſolvuntur ab omnibus; ita nec omnia emolliuntur; adeo ut & hic ſolvens ſui generis deprehendere liceat. Cortices autem radicum, adhuc recentium, prelo ſubjecti, ſuccum præbent, veratri inſtar, adeo emeticum, ut in præſens vitæ periculum conjiciatur æger, ſi audacter nimis, & contra experientiæ leges hauſerit illum. Eſt & fructui ſuccus, ſed corticum aliqua ex parte benignior, cum, citra noxam inſignem, guſtu olfactuque ſomnum inferat, & feminis utilis cenſeatur. Hinc fatetur etiam magnus ille noſtri ævi Botanicus J. Bauhinus, Rachelem ante tempora Dioſcoridis, Serapionis & Avicennæ, conſciam fuiſſe virtutis, quâ pollent Mandragoræ poma. Verum quis hoc affirmare ſuſtinebit, cum veroſimilius

ſit eam, ſi hujus medelæ gnara fuiſſet, per tot annos uſum non neglexiſſe, donec illa ſibi, à filio ſororis, præter ſpem, apportaretur.

Theſ: XII.

Sic etiam notatu digna ſunt verba Demetrii, aſſerere haud dubitâtis, accipitrem, ad aucupia ſegniorem, promtiorem reddi, ſi fumo exponatur radicum Mandragoræ; forſan eadem ratione, qua Turcæ, opio ſumto, animum ad pugnam ſtrenuè capeſſendam inflammant, alacrioremque præſtant. Item miles, fumo Nicotianæ animoſior factus, & ſpiritu Cereris Bacchique afflatus, quælibet diſcrimina vitæ adit audacter. Si hæc fortè diſpliceret ratio, alia veniet oſtendenda qualiscunque: ſcilicet accipitri vigorem quendam inſpirari peculiarem ope hujus pharmaci, aliis verò cujuscumq; generis animalibus non item; cum non omnia eodem modo afficiantur, propter diverſos in corpore humores, qui etjam in hominibus adeo ſæpè differunt, ut non cedant medicamentis uſitatioribus; uti non ſemel nos docuit vir incomparabilis & immortalis famæ Olaus

Rudbeckius pater, de melancholico quodam, cujus humores cum neutiquam auſcultarent purgantibus ex Antimonio & Mercurio paratis, contrarium addidit illud patriæ decus, opium puta, quod ſiſtere alioquin fluxum quemcumque ſolet, & ſecuta eſt, non ſine admiratione, juſta catharſis. Sic in alio vomitum ſimul procuravit opium, teſte Borrichio, quem vide de ſomno & ſomniferis, p. 27. Contuſæ v. radices, cum melle & oleo, contra morſus venenatorum animalium valent. Durant: hiſt. pl. fol. 274. Articulorum dolores miteſcere cogunt, & ſtrumas aliaq; tubercula diſparere. Hinc commendantur etiam ab Aſclepiade contra podagram, imprimis ſuccus illarum, ut teſtis eſt Galenus l. 10. c. 3. de compoſ: med: loc. cujus hæc ſũt verba: ℞. *Aloës libram unam, ſucci centaur: ſesquiunc. thuris non ſecti trient. Myrrhæ trient. flor: lapidis Aſii ſextant. Opii ſextant. ſucci Mandrag: ſextant. aluminis ſciſſi ſextant. Applicetur hoc lacte diſſolutum.* Folia recens avulſa inflammationibus ſuccurrunt, ſuppurationes, ut in medicis appellantur, diſſipant, &, ut unguentum

guentum populneum fiat, adſunt. Sed mirum alicui videri poſſet, quod olim denſiora, quam hodie, morborum agmina herbarum ope profligata legantur, & propterea antiquis frequentiori in uſu fuiſſe herbas, quam nobis, qui, iis ſæpè neglectis, ad metalla & mineralia deſcendere cogimur, & ab iis auxilium petere. Sciendum itaque morborum monſtra longe horribiliora hodie eſſe, poſtquam, propter hominum intemperantiam & luxum, ferreo hoc ſeculo, per parentes in liberos propagata ſunt, jure veluti hereditario; ideoque duro nodo durum eſſe quærendum cuneum.

Theſ: XIV.

Plurima ſunt, quorum laudamus uſum, deteſtamur abuſum: qui ſemper noxam & vim infert naturæ humanæ. Ut enim vel generoſiſſima vina, ſic medicamenta importune, aut ſupra modum adhibita, veneni nomen ſæpè merentur; quamvis non apertè & ſubitò, uti illud, ſed ex inſidiis, & tarde hominem opprimant. Sic licet magni fiat ab omnibus, & inter medica-

dicamenta condimentaque locum ſuum tueri audeat crocus, uſu tamen ejus immodico Piſauri periit agaſo, ſuper duabus croco refertis ſarcinulis dormiens, uti auctor eſt Amatus Luſitanus. Horum e numero ſunt etiam Mandragoræ, præſertim poma, quæ citra periculum comedi poſſunt, niſi modum quis exceſſerit. Nam, teſte Rajo Anglo, *ſæpè experimentum fecit Joh. Terrentius Lynceus Romanus, atque idem confirmatum habuit ab amico ſuo, & ſymmyſta Doctiſſ: Joh: Fabro, in Romano Athenæo Profeſſore, qui, coram auditoribus ſuis, magnum pomum, una cum ſeminibus abſumſit, ſine ullo vel ſomni vel alterius mali ſigno, & quo certius eſſet experimentum, jejunus ad prandium usque per aliquot horas permanſit, & à vino, ne vis pharmaci debilitaretur, abſtinuit.* Cautè & modicè iis veſcatur, qui cupit. *Nam etſi ſuus cuique modus eſt; tamen magis offendit nimium quam parum*, ut inquit Cicero de Orat. Præſertim cum adhuc non ſatis perſpectæ ſint & cognitæ hujus vires, nec omnibus idem contingat ventriculi robur; quod ſuo ſatis exemplo docent, qui cen-

tum

tum grana opii crudi ſine detrimento ſomnoque quotidie devorant, uti fatetur Clariſſimus Joh: Muis in ſuis ad Chir: Barbett: notis, & nos non ſemel periculum fecimus aſſumendo dimidiam libram ſeminis papaveris, cujus vel uncia unica alii cuidam nauſeam moveret.

Theſ: XV.

Verum, ſi quo caſu eveniret, ut quis per imprudentiam nimium guſtaſſet Mandragoræ, ſtatim apparebunt ſymtomata, quæ tum maximè urgent, & à medicis longo ordine vulgo recenſentur: torpor, ſcilicet, & ſopor, & moleſtus oculorum facieique tumor hominem invadunt, qui excitatus vociferatur, & tamen mox in ſomnum relabitur; langueſcit triſtis & ſegnis, interdum mente captus; reſpirat difficulter cum ardore & æſtu totius corporis, & tandem, niſi ſubitò his malis ſuccurritur, convulſiones mortem, hoc in caſu alioquin tardiorem futuram, accelerãt. Hinc patet hanc herbam nervis quoque malignam infeſtamque eſſe, ſi temerario quodam auſu violabitur ejus dignitas. Sed

quibus

quibus malis ut obviam eatur, per vomitum & alvum ſtatim rejicienda eſt Mandragora. Hoc facto, ad antidota deveniendum, cujus generis vulgo cenſentur origanum, pulegium, ſcord: &c. item raphanus domeſticus, qui Mandragoræ Bezoar audit. Nos enumeratis præmittere mallemus Alkalina fixa; ſalia: abſinth: tartar: centaur: minoris, card: bened: & diuretica alkalina; ſal geniſt: junip: fab: onon: &c. cum hæc ejus ſint naturæ, ut ſalia nimis volatilia, quibus abundant narcotica, in poros ſuos per ignem ita paratos admittant frangantque, quo minus noceant. Si hæc ad manus non eſſent, in ſubſidium veniant terreſtria, quæ ſale deſtituta cum ſalibus tumultuantur. Nec omittenda diluentia blandiora, & emulſiones, quæ dulcedine ſua & oleo acrimoniam ligent domentque. Tandem curam claudant aromata, quæ quidem ſtatim à vomitu advocanda eſſent, niſi adhuc reſtarent aliquot adflicti ſanguinis veſtigia. Tum enim aromata non mitigant, ſed intendunt malum, ſpiritusque magis diſſipant; quod etjam ſudorifera calidiora, importune adhibita

bita efficiunt, cardialgiam & æſtum introducendo. Item vina aromatibus condita citius quam pura pedes reddunt languidos, & bibentes præcipitant. Hinc planè damnamus eorum conſvetudinem, qui zingibere & caryophyllis mitigari credunt Mandragoræ poma, ut largior eorum uſus ventriculo concedatur. De antidoto autem, quod haberi aſſerunt nonnulli ex radicibus Mandragoræ & ſolano furente, judicent eruditi; cum nos non videamus qua ratione venenum aliquod poſſit deſtruere ſeipſum, viresque ſævas accidere, alii æque nocivo junctum; pharmaca enim ex Mercurio & Arſenico junctis conflata, non facilê, quantum nobis quidem conſtat, domabunt vitia ſublimati. Plus forſan præſtitiſſe videtur Andreas Baccius, dum Mandragoræ aliorumq; venenorum vires ſolo lavacro aquæ dulcis disjiceret; quod ſine dubio efficere potuit duplici ratione; vel eliciendo ſudores in aqua tepidiore; vel irritando diureſin in frigidiore, ut ardor nimius huic malo familiaris ceſſaret, ſed antegreſſo vomitu.

Th. XVI.

Theſ: XVI.

Impoſtores, quibus nihil frequentius quam aliorum inſidiando crumenis ſu quærere commoda, loco Mandragora Bryoniæ radices venales circumferunt quæ itidem parum benignæ humores ad eo turbant, ut ſummo cum vitæ discrimine conflictentur, qui temerè eis utuntur. Audacia ſanè digna, quæ, in ampliſſimo theatro, putridis peteretur ovis, & mox ad metalla relegaretur. His fortè auctoribus etiam falſa ſibi perſvadet credulum vulgus, dum fabulatur, uti mos eſt Satanæ miniſtris, Mandragoram in locis ſupplicii hominum facinoroſorum deſtinatis enaſci & eam ob cauſam non niſi maximo cum periculo effodi. Ut ſuæ itaque ſaluti par- cant foſſores, canem qui evellat radicibus adnectũt; ipſi procul adſtant auribus clauſis, ne pereant audito radicum evellendarum ſtridore. Cane autem potiſſimum utebantur, quia profanæ religionis cultoribus ſacer erat, Ægyptiis præſertim, qui non ſolum animalia, ſed etjam ſenſus expertia numinis loco ſuſpiciebant. Unde & Juvenalis ſalſe illos ridet, lib: 5. Satyr.

Pam

- - Quis neſcit, inquit, *qualia demens*
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc, illa pavet ſaturam ſerpentibus Ibin.
Effigies ſacri nitet aurea Cercopithei.
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam,
Porrum & cæpe nefas violare ac frangere morſu.
O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina!

Et Platoni magiæ ſcientiæque ſymbolum, ſecundo de Republica dialogo, cum notis amicus ſit canis, ignotos verò morſu proſequatur. Hæc ſanè res cauſa fuit, cur Cyrus, Regum maximus prudentiſſimusque, apud Hiſtoricos canino lacte educatus legatur. Ab hac, circa Mandragoram colligendam, ſuperſtitione nec planè immunis eſſe videtur Plinius Theophraſtum ſecutus, dum ait: *Cavent effoſſuri contrarium ventum, & tribus circulis ante gladio circumſcribunt: poſtea fodiunt ad occaſum ſpectantes.* Huc etjam referimus illud Theophraſti adſerere haud verentis, Centauridem a Triorche, accipitris genere, contra vellicantes defendi, & nomen inde Triorchis ſortitam eſſe. Addit Plinius hanc ſecaturi euntes rarò ſine vulnere redire. Item de Senecione quoque mira narrat idem Plinius, lib. 25. cap: ult. Hujus-

modi ineptiæ, nugæ & ludibria paſſim occurrunt apud herbarum ſcriptores plurima, quæ recenſere nec vacat, nec opus eſt: cum nihil niſi merum redoleant mendacium, & lucrum nugivendulis. Nam circumforanei, & alii ejus farinæ homines, videntur verba Joſephi de Baara, Æliani de Cynoſpaſto, & Valerii Flacci de Promethea gemituque Caucaſi montis, in ſuos vertiſſe uſus, ut tanto facilius fallant diteſcantque. Quoſdam tamen hinc excipiamus colligendi modos, utpote ratione & experientiâ ſuffultos; quo ſpectat ſolers circa famoſum illud Euphorbium hauriendum cura, quod longiſſimis peti haſtis dicitur, & naribus obvelatis præparatur.

Theſ: XVII.

De modo, quo vim ſuam in corpore humano exercent narcotica, variæ ſunt variorum opiniones, quas quidem omnes enumeraremus, niſi vetaret propoſita brevitas, & nobis ſufficere videretur noſtram hîc qualemcunque explicuiſſe mentem; ubi præ ceteris ſe conſiderandam ſiſtit virtus anodyna, non vulgaris illa, & medicis notior; quæ, vel particulas ſecantes pungenteſque involvendo, vel fibras re-

mittendo, in inflammationibus adeo interdum tenſas, ut anceps ruptionis periculum ſuſtineant, certum promittit ſolatium; ſed quæ narcoticis & venenis ſæpè juncta dolores in corpore furentes itidem ſedat; quod in bilioſis & ſalinæ temperiei hominibus maximè deprehendere licet, quibus narcotica & venena accommodata non ſolum non nocent, ſed etjam opem ferunt, frangendo ſalia bilis beneficio fermenti ſubtiliſſimi, quod in hac cum ſalibus lucta etjam ſuas haud parum atterit vires, & propterea tantum in nervos fibrasque impetum non facit. Cujus rei exemplum dabit puer, qui atrociſſima ventris tormina, quibus ſæpè vexabatur, araneos ſectando vorandoque compeſcuit. Idem quoque de nobiliſſima quadam femina nuper relatum accepimus. Hîc, ſine dubio, gemini hoſtes in mutuo conflictu mucrones ſuos hebetaſſe videntur, qui ſoli relicti ægrum valde afflixiſſent. Vel denique ſenſum obtundendo, quod fit dum nimis relaxantur fibræ, adeo ut tremor, qui alioquin ab objectis incuteretur nervoſo contextui, impediatur, quo minus cum cerebro communicetur, & dolo-

ris ſic ſenſum animo ſiſtat. Relaxantur autem fibrillæ propter jacturam & ſegnitiem ſpirituum à ſanguine condenſato, & nervis obſtructis factam; nam qualis chylus, talis ſanguis, qualis ſanguis, talis ſpiritus. Quod autem acidæ conſtitutionis homines non item ferant largiorem narcoticorum uſum, non aliunde provenire arbitramur, quàm ex convenientia acidi, in corpore dominantis, cum fermento illo nimis volatili, quod propterea totum in ſui naturam immutare valet, & triſte interdum inter animam & corpus divortium facere. At de viribus Mandragoræ ut aliquanto certiores redderemur, ſuccum ejus igni coquendum commiſimus, ſed præter odorem valde gravem, qui nares infeſtabat, nihil animadvertere licuit. Unde tamen haud immeritò ſuſpicamur, hanc herbam non ſolùm condenſandi, uti communior eſt ſententia, ſed etjam reſolvendi virtute gaudere, quod vel ſolus foliorum ejus, in ſtrumis & ſcrofulis discutiēdis, uſus confirmatum it. Nec aliud vis ejus aphrodiſiaca innuere videtur, more opii & cantharidum; de quibus lepidas lege hiſtorias apud Tavernier, & J. Fabrum. Sed de his ſatis, ne, dum de obſtupefacientibus nimis diſſerimus, ingenium quoque noſtrum ſtupidum prodamus.

*** ***

1 Peter 4.7. Paley. has a Sermon on this text)